

Poznańskie Studia Slawistyczne nr 3/2012. Zakłęcie, zamówienie, zażegnanie. Magiczna moc słów w folklorze słowiańskim (ur. Michał Buchowski i Joanna Rękas), Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań, 2012., 316 str.

Poznanjske slavističke studije (Poznańskie Studia Slawistyczne) ugledni je znanstveni časopis Instituta slavenske filologije na Sveučilištu Adam Mickiewicz u Poznaniu. Znanstvenu razinu časopisa potvrđuje i sastav njegova Uredničkoga vijeća, kojemu je na čelu glavna i odgovorna urednica uvažena poljska kroatistica Krystyna Pieniążek-Marković. Treći tematski broj časopisa 2012., koji urednički supotpisuju Michał Buchowski i Joanna Rękas, donosi niz zanimljivih priloga slavističkih, ali i drugih autora s temom *moći riječi* u slavenskome folkloru (zaklinjanje, kletve, basme) s etnološkog, antropološkog, lingvističkog te usmenoknjiževnog aspekta. Časopis objavljuje radove na poljskome i engleskome jeziku te na slavenskim jezicima izvornika uz sažetke na engleskome jeziku. Tako se u ovome broju mogu pročitati radovi na engleskome, hrvatskome, srpskome, makedonskome, bugarskome, ukrajinskome, ruskom te poljskom jeziku. Sukladno tomu, radovi su tiskani ne samo latinicom nego i ćirilicom.

Časopis je ustrojen u tri cjeline. Poslije predgovora glavne urednice časopisa K. Pieniążek-Marković, slijede radovi koji obrađuju temu najavljenju u podnaslovu zbornika, zatim radovi koji nisu neposredno vezani uz naslovnu temu, ali obrađuju druge teme iz slavenskog folkloru, te poseban blok posvećen prikazima književno-znanstvenih časopisa. Na kraju se donose kratke bilješke o autorima.

Središnji dio časopisa čine radovi posvećeni temi magijskoga simboliizma i magijske performativnosti riječi u slavenskome folkloru u raznolikim oblicima koji se obično svrstavaju u tzv. „govorničke” i „sitne oblike” verbalnoga folkloru (čaranje, zaklinjanje, kletve, blagoslovi, molitve etc.). Nakon uvodnoga članka Joanne Rękas, suurednice ovoga temata, u kojemu se potanko pojašnjava i kontekstualizira tema časopisa, metodologijske urednice i znanstveni pristupi temi, slijedi četrnaest radova. Autori temi prilaze s različitih aspekata. Tako se pojedini autori bave temom s usmenoknjiževnog stajališta, obrađujući modelativni potencijal kletvi u epskim pjesmama (M. I. Detelić, L. D. Delić, *Modelativni potencijal kletve u usmenoj epici*), čaranje putem riječi u uspavankama (B. Stefanak-Mašlanka, *Čari kod kolijevke: Magija riječi u narodnim i lirskim uspavankama*) te moć riječi, ali i tišine, u usmenim proznim vrstama (V. Wróblewska, *Magija riječi i šutnje u poljskim narodnim bajkama*). Pojedini autori istražuju jezične tvore-

ine koje pripadaju usmenoknjiževnoj retorici, kao što su zazivanja, basme i zaklinjanja (A. Enkeling, *Prva poljska sistematizacija zaklinjanja protiv bolesti. O zaboravljenom prijedlogu Józefa Obrębskog*; A. Vukmanović, *Svadbena kod u basmama*; U. Movna, *Zazivanja pčelara u ukrajinskom tradicionalnom svjetonazoru: Magična moć riječi*). Uz već spomenuti rad Detelić i Delić, ovoj skupini pripada i rad koji se bavi kletvom u tradicijskoj kulturi općenito (V. Petreska, *Kletve u makedonskoj tradicijskoj kulturi*) te rad koji se bavi određenom skupinom kletvi prema kriteriju vlastitih imena (Lj. Radenković, *Vlastita imena mitoloških bića u određenim slavenskim kletvama i izrazima*). Nekoliko radova bavi se moći riječi u određenim ritualima, primjerice u starim bugarskim ritualima (M. Kitanova, *Stari bugarski ritual i magična moć riječi*), srednjovjekovnim ritualima iscjeljivanja od zmijskog ugriza (A. J. Kier, *Instrumenti starog vjerovanja: Magične riječi u trima srednjovjekovnim južnoslavenskim ritualima za ozdravljenje od zmijskog ugriza*) te moći riječi i tišine u ritualu općenito (Kolarska, I.: *Magija riječi i tišine u ritualu – formule i funkcije*). Magičnom moći riječi bave se autori i s aspekta konkretnih kulturnih situacija (L. Stevanović, *Magična moć opsce-nih riječi u ženskoj reveni*; M. Wójtowicz, *Verbalna magija u usmenoj povi-jesti regije Lubelszczyzna – pozitivni aspekt*). Od hrvatskih autora rad je objavio Marko Dragić (*Vuk u folkloru Hrvata*) obrađujući posebice vukarske pjesme i basme kojima su se vučari služili pri svojim ophodima.

Hrvatski autori pojavljuju se i u dijelu zbornika koji se bavi ostalim temama iz slavenskog folklor. Lidija Bajuk piše o ženskim kultovima i slavenskim pretkršćanskim vjerovanjima na području Međimurja vezanim uz vještice i ženska mitološka bića (*Nad „Peklom med vodami” do „Mohokosa”, „Železne gore” i „Pern(j)aka”*), Marijana Tomelić Ćurlin i Dijana Ćurković bave se usmenim pričama s otoka Pelješca te njihovim jezičnim i dijalektalnim osobitostima (*Priče iz folklorne tradicije poluotoka Pelješca*). Tu su još i dva rada koji obrađuju teme iz istočnoslavenskog folklor (N. Drannikova, *Mitološki likovi na kulturološkom prostoru u folkloru ruskog sjevera i Norveške (Tipološki aspekti)*; D. Naugolnyk, *„Niža mitologija” u načelima svjetonazora karpatskih Ukrajinaca*).

Prije bilješki o autorima, časopis donosi i tri prikaza slavističkih časopisa (P. Dziadul, *„Književna istorija”, nr 145, Institut za književnost i umetnost, Beograd 2011, ss. 962*; P. Kudzin, *„Poljska književna avangarda 1917–1939. Programi i manifesti”, wybór, tłumaczenie, wstęp i komentarze B. Rajčić, Službeni glasnik, Beograd 2011, ss. 510*; K. Wrocławski, *„Bałkański folklor jako kod interkulturowy”, t. I, red. J. Rękas, Wydawnictwo Naukowe UAM, Seria Laographica Slavica et Balcanensia nr 2, Poznań 2011, ss. 595*).

Ovaj temat donosi multidisciplinarni odabir izrazito zanimljivih i korisnih znanstvenih i stručnih priloga s različitih stajališta etnologije, antropologije, usmene književnosti i lingvistike, koji se često po predmetu istraživanja i metodologiji preklapaju, a ujedinjeni su temom (magijske) djelo-

tvornosti riječi u slavenskom folkloru. Odnos jezika/govora i čovjeka u slavenskom folkloru kompleksno je i bogato područje vrijedno istraživanja, što potvrđuje raznovrsnost i vrsnoća priloga u ovom broju časopisa. Stavljajući određene jezične te usmenoknjiževne tvorevine u kontekst vremena i prostora te istražujući značenje i ulogu riječi u konkretnim situacijama, autori nas upoznaju s do sada slabije istraženim područjem bogatoga folkloru slavenskih naroda. Uzimajući u obzir sve obrađene teme, možemo uočiti sličnosti među slavenskim narodima, zajedničke poglede na snagu riječi. Ta se sličnost, prije svega, odražava u vjerovanjima ili „sujevjerju”, koje nije nestalo do današnjih dana, da riječi imaju moć i da pomoću njih možemo utjecati na djelovanja natprirodnih sila, kao i na na buduće događaje.

Jezik kao čin i njegova magijska djelotvornost, kako u verbaliziranu izričaju, tako i u kontekstualno-obrednoj situaciji, tema je koja zaokuplja različite humanističke discipline i po intenzitetu istraživanja zacijelo pripada samom fokusu suvremenih teorijskih paradigma. Stoga je urednički odabir ove teme hvalevrijedan projekt. Zanimljivošću i raznovrсноšću priloga, znanstvenošću pristupa, pomnom redakcijskom opremom rukopisa i promišljenom uredničkom koncepcijom, ovaj broj časopisa *Poznanjskih studija* zasigurno će naći svoje stalno mjesto na „policama” folkloristike, slavistike i kroatistike, naravno.

Jelena LACHNER

Prikazi/Reviews